

בס"ד יום רביעי ראש חודש מנחם אב תש"פ לפ"ק

אל כבוד הרב נודע בשערים בלוחותיו המחכימים הרב הגאון המובהק רבי מרדכי גנוט שליט"א
מעיה"ת בני ברק מחבר לוח דבר בעתו

בענין מה שדיברנו על אודות אכילה ושתייה פחות מכשיעור למי שאינו יכול לצום
בשאר צומות חוץ מיוה"כ אבוא על ראשון ראשון

ראשית דברך הבאת מה ששאלת ממרן הגרש"ה וואזנר זצ"ל אודות מה שנהגת
להתענות בימי הסליחות ואתה שותה פחות מכשיעור ושאלת אותו אי שפיר עבדת,
ואמר לך שיש תועלת בתענית כזו ויכול אפילו לומר ענינו –

הנה זה ודאי אין ענינו לנידון דידן דמה שאמר לך הוא פשוט שבאופן זה של שותה
פחות מכשיעור הוא בכלל מתענה ולא נקרא שהפסיק תעניתו, ואפילו ביוה"כ חולה
שהתירו לו לשותות בשיעורים אם שתה פחות מכשיעור עדיין נקרא שהוא מתענה
ומותר לו לעלות לתורה ואם הוא כהן יכול לישא כפיו כיון שלא נקרא שהפסיק תעניתו
(ועיין עוד בשמירת שבת כהלכתה פל"ט הערה קטו בשם הגרש"ז א"א זצ"ל ובשו"ת קנין
תורה ח"א סי' קיט).

ולענין מה שתמהת על הנהגת מרן הקנה בשם אאמו"ר זצ"ל שמי שאינו מתענה
בשאר צומות (חוץ מיוה"כ) אין צריך לנהוג שיעורים וכן אמרתי לך שמעולם לא פסק
לאכול בשיעורים בשאר צומות ותמהת דלכאורה הוא שלא כהביאור הלכה בסי' תקנד
(ד"ה ובמקום) שהביא משו"ת פתחי עולם שהאוכל בתשעה באב יאכל לשיעורין,
וכתבת דמנהג אאמו"ר זצוק"ל הוא רק שיטת בריסק שאין צריך שיעורים בשאר צומות,
וא"כ היה מן הדין שבשאר צומות נמי בעינן שיעורין.

ובאמת זה אינו, דהנה לא מצינו בפוסקים שיצריכו שיעורים בשאר צומות, ומה
שמצינו שהצריכו שיעורים הוא רק באופן שהורו לכל בני מדינה וכדומה שלא יתענו בין
בריאים בין חולים כגון בשעת מגיפה, וכדי שלא תשתכח תורת הצום אמרו שיאכלו רק
בשיעורים, ובאופן זה כתב הביאור הלכה בשם הפתחי עולם שיאכלו שיעורים בט"ב.

וכן הוא מבואר בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' נ"ו) דמש"כ הביה"ל בשם הפת"ע, מיירי שעקרו את הצום מדינא לכל אנשי המחוז גם לבריאים, עקב המחלה המדבקת, ורצו לעשות היכר שלא תשתכח תורת תשעה באב לגמרי ובשביל זה אמרו שיאכלו רק בשיעורין.

וכן קיבלתי מאאמו"ר זצוק"ל להורות למעשה שאין דין שיעורים בד' צומות ומעשה רב היה כמה פעמים ששאלתי מאאמו"ר זצוק"ל אודות אנשים ששאלו ממני איך לנהוג כשהוריתי להם שלא יצומו ושאלוני אם צריכים לאכול לשיעורים אפילו לחולה שאין בו סכנה עכשיו והורה בבירור דבכל הצומות מי שמתירים לו לאכול אינו צריך לאכול שיעורים חוץ מיוה"כ דשם יש איסור גם על חצי שיעור.

ועיין עוד בתשובת הגאון מהר"ם שיק (או"ח סי' רפט), שהבין מתשובת מרן ח"ס (או"ח סי' קנ"ז) שכ' בתו"ד וכי החולה אינו מחויב בדבר התענית, ואינו מתענה בו, והלא לא הותר לו אלא כדי צרכו וחיותו ואם די לו בשתיה לא יאכל, ואם די לו באכילה פ"א לא יאכל ב' פעמים, ולא יותר ממה שצריך, וגם שאר ענויים וכו', דחומרא זו דחצי שיעור נוהגת גם בט' באב, ועל זה כתב בשבט הלוי (שם ובחלק י סימן פא) דהיות וסתימת הפוסקים באו"ח סי' תקנ"ד כמפורש דלא נזכר כלל ח"ש בט"ב כמו יוה"כ, על כן דעתו דאין זה מיסוד גזרת חז"ל בט"ב שעליה אמרו סוף מס' תענית דכל האוכל בט"ב אינו רואה בשמחת ירושלים, והוא בכלל וטהי' עוונותם על עצמותם, והוא בכלל איסור דרבנן חמור, והוא נגד עון גיד הנשה כמובא בספרי קדושים ונקרא רשע ככל עובר איסור דרבנן ביבמות כ' ע"א, וכ"ז לא שייך במקום שאנו מתירים לו מעיקר הדין אכילה, ולא העמידו דבריהם להתיר דוקא חצי שיעור, אלא לעשותו ג"כ לכתחלה בכלל המתענים, וכ"ז כולי האי ע"כ.

והמעין בדברי השבט הלוי יראה שעיקר דבריו מוסבים על תענית ט"ב שאין בה חומרת חצי שיעור ואף שהיא חמורה יותר משאר הצומות ועשאוה כיוה"כ בחמשה עינויים וכש"כ שאר צומות שאין בהם החומרא הזאת.

ועתה כאן באה"ק שמחלת הקורונה מתפשטת באופן נורא ואיום רח"ל הרבה אנשים שהלכו לעולמם רח"ל וכאלו שהם במצב קשה ל"ע וזקוקים לרחמי שמים מרובים

לכאורה היה מקום להורות לציבור באופן כללי שלא יצומו כלל הן הבריאיים והן החולים אולם הבריאיים יאכלו רק בשיעורים והחולים אינם צריכים שיעורים.

וכל זמן שלא הורו על ההיתר שלא לצום הנה הבריאיים יש להם לצום, ואלו שכבר היו חולים והבריאיו וגם אלו שהם חולים עתה או חשש שהם חולים אין להם לצום כלל ואינם צריכים להזדקק לשיעורים, דמאחר שלפי דברי הרופאים גם אלו שהבריאיו לא הבריאיו לגמרי ממחלתם כי לפעמים המחלה שלטה גם באיברים הפנימיים רק שלע"ע לא ניכר הדבר, ובפרט שכתב המג"א בס"י תקעו סק"ב וז"ל: האידנא אין מתענין כלל בשעת הדבר דמנוסה הוא כשאינו אוכל ושזוהי קולט ח"ו שינוי האויר, ע"כ. הגם שהמג"א כתב כן על תענית שרוצים לקבוע בשעת דבר ולא על תענית שקבעו אותם נביאים שהם חמורים יותר עכ"ז המעיין בשדי חמד אסיפת דינים מערכת בין המצרים אות א יראה שכתב כן על תשעה באב ודעתו להורות שאין מתענין כלל הן הבריאיים והן החולים וז"ל: ובשו"ת רמ"ץ או"ח סי' לט האריך בענין מחלת החולי רע בשנת תזר"ח ששלטה בשאר מקומות ועדיין לא שלטה במקומו וכן בשאר מקומות הסמוכים. ובתשובתו האריך מאד ואעתיק דברי מסקנתו לדינא באות י"ג וז"ל: ואף למחמירין שיהיה קצת חשש סכנה לסתם בני אדם מכל מקום אין צריך דרישה ברופאים ואפילו אם אומרים דאין בו סכנה להתענות לא איכפת לן משום דלחולה כזה שלעניי הרואים יש לדון לשום חשש סכנה לא גזרו כלל וא"כ בנדון דידן שע"י המחלה המשוטטת לפי דברי כל הרופאים וכ"כ המג"א סי' תקעו דהתענית היא סכנה פשוט דכל הבריאיים מחשבי כחולים לענין זה ואסור להתענות דמסתכן בנפשו הוא, ולא מבעיא בעיר שכבר שלטה המחלה ומתו הרבה אנשים אלא אף במקום שלא התחילה כלל כיון שמנהגה לשוטט מעיר לעיר ונפל פחדם על אנשי העיר שכבר שלטה בעיר הסמוך ויש לחוש שישתכן מי שמתענה ודאי דאין להתענות אם לפי ראות הב"ד נפל הפחד שם כי גם הפחד יסובב המחלה אם יהיה איזה עילה והמחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהין וצריך להכריז ברבים שלא יתענו כלל אף מי שהוא בריא, אולם שאם לא יכריזו יהיו איזה אנשים מחמירים על עצמם ויבואו לידי סכנה וידוע כי המחלה הזאת תגבר ביותר על אדם הבריא, וכל זה בט"ב וכ"ש בי"ז בתמוז וכיוצא וחלילה להחמיר להתענות כי חמירא סכנתא מאיסורא וצריך לפרסם ההיתר בלי שום הבדל, רק צריך לזרוז שירבו בתפילה

ובצדקה לקים הצום כמבואר בישיעה נז, ע"כ דברי השדי חמד ומה שהעתיק משו"ת הרמ"ץ.

והרואה יראה שכתב דברים ברורים שבמקום שנתפשטה סכנת המגפה אין לצום בתשעה באב כלל הן הבריאים והן החולים.

ובאמת מצד אחד חמירא סכנתא מאיסורא וכן שמעתי מרופא מומחה וירא שמים מרבים ד"ר מיכאל פקטורוביץ שיחיה שבי"ז בתמוז היו אצלו כמה שהתענו בי"ז בתמוז ואח"כ חלו במחלת הקורונה והתענו והמחלה גברה אצלם והביאה אותם לידי סכנה רח"ל ועדיין הם במצב של חולים מסוכנים והי"ת ישלח להם רפואה שלמה מן השמים. והיה מקום להורות לרבים הן הבריאים והן החולים שלא יצומו, אולם הוראה כזו צריך עוז ותעצומות, והיא הוראה המסורה לגדולי ישראל בלבד.

ואם תצא הוראה כזו אזי יהיה הדין שהבריאים שאוכלים יאכלו רק לשיעורין כדי שלא תשתכח תורת ת"ב

אולם זה ודאי שכל זמן שלא הורו בזה אזי החולים דהיינו הן החולים עכשיו והן החולים שהבריאנו או שיש חשש שמא הם חולים בין בחולי זה בין במחלות רקע שלא יצומו ואין צריכים לאכול לשיעורין.

וה' הטוב יעזרנו ויצילנו מן המגפה ויוציאנו מצרה לרווחה ונזכה מהרה לישועת הפרט והכלל ונזכה שיום התשעה באב לבנין בית הבחירה שיהפך ליום שמחה והודאה על כל נפלאותיו עמנו, אכ"ר

החותם בברכה

